

3 (Sem-5/CBCS) SKT HC 2

2023

SANSKRIT

(Honours Core)

Paper : SKT-HC-5026

(Sanskrit Grammar)

Full Marks : 80

Time : 3 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

UNIT—I

(General Introduction to Vyākaraṇa, Śivasūtra,
Paribhāṣā, Sandhi)

(Marks : 20)

1. Answer the following questions as directed : $1 \times 3 = 3$

यथानिर्देशं निम्नलिखितप्रश्नानामुत्तरं प्रदेयम्—

(a) The close proximity of the letters be called
as _____.

(Fill in the blank)

वर्णानाम् अतिशयितः संनिधिः _____ इति उच्यते।

(रिक्तस्थानं पूरयत)

(2)

(b) How many internal efforts are there in Sanskrit Grammar?

संस्कृत-व्याकरणे आभ्यन्तरप्रयत्नाः कतिविधाः सन्ति?

(c) By the Sūtra 'वृद्धिरादैच्' the letters _____ are termed 'Vṛddhi'.

(Fill in the blank)

'वृद्धिरादैच्' इति सूत्रेण _____ वर्णाः वृद्धिसंज्ञकाः भवन्ति।

(रिक्तस्थानं पूर्यत)

2. How many Ayogavāhas are there in Sanskrit alphabet? Write their names.

संस्कृतवर्णमालायाम् अयोगवाहाः कतिविधाः सन्ति? तेषां नामानि लिखत।

3. Write short notes on any two of the following : 5

अधस्तनेषु द्वयोः संक्षिप्तटिप्पणी विधेया—

प्रातिपदिकम्; उपसर्गः; सम्प्रसारणम्; विभाषा।

Or / अथवा

Elucidate the idea contained in the following sentence :

अधोलिखित-वाक्यस्य आशयः स्पष्टीक्रियताम्—

“प्रत्याहारेष्वितां न ग्रहणम्।”

24A/300

(Continued)

(3)

4. Explain with examples any two of the following : 10

अधोलिखितेषु सोदाहरणं सूत्रद्वयं व्याख्यायताम्—

आद् गुणः; एङि पररूपम्; ईदूदेद् द्विवचनं प्रगृह्यम्; एङः पदान्तादति।

Or / अथवा

Assess the 'Ratnamālāvyākaraṇa' as a non-Pāṇinian Sanskrit Grammar.

अपाणिनीय-व्याकरणरूपेण 'रत्नमालाव्याकरणं' सविस्तरम् आलोच्यताम्।

UNIT—II

(Natvavidhi and Ṣatvavidhi)

(Marks : 10)

5. Write the correct forms of any ten words from the following : 5

अधस्तनेषु दशपदानां शुद्धं रूपं लेखनीयम्—

चतुर्नाम्/चतुर्णाम्; परिणमति/परिनमति; अक्षणा/अक्षना;
मुष्णाति/मुष्नाति; वृणोति/वृनोति; मादशानाम्/
मादशाणाम्; वारिने/वारिणे; वनिजः/वणिजः;
विपनिः/विपणिः; आभरनम्/आभरणम्; पोषनम्/पोषणम्;
रामेन/रामेण; क्षत्रियाणाम्/क्षत्रियानाम्; प्रभूनाम्/
प्रभूणाम्; प्रसारनम्/प्रसारणम्।

24A/300

(Turn Over)

6. Write the correct forms of any ten words from the following :

5

अधोलिखितेषु दशपदानां शुद्धं रूपं लिखत—

मञ्जूषा/मञ्जूसा; धनुसाम्/धनुषाम्; हवींसि/हवींषि;
एतेसाम्/एतेषाम्; प्रावृषः/प्रावृसः; चन्द्रमसः/चन्द्रमषः;
पितृसु/पितृषु; अभिषेचनम्/अभिसेचनम्; पूसा/पूषा;
चिकीर्षा/चिकीर्सा; ज्योतिसा/ज्योतिषा; जिगमिषा/
जिगमिषा; कविसु/कविषु; बहुसु/बहुषु; भिसक्/भिषक्;
युवषु/युवसु।

UNIT—III

(Declension, Conjugation and Roots)

(Marks : 25)

7. Answer the following questions :

1×4=4

अधस्तनानां प्रश्नानामुत्तराणि लेखनीयानि—

- (a) Write the case-ending and number of the following words :

अधोलिखितयोः पदयोः विभक्तिं वचनं च लिखत—

विदुषि; मधुने।

- (b) Write the gender and case-ending of the following words :

अधस्तनस्य पदद्वयस्य लिङ्गं विभक्तिं च लिखत—

तिसृणाम्; यस्यै।

- (c) What form the root 'कृ' takes in the first person plural number of लङ्लकार?

'कृ'-धातोः लङ्लकारस्य उत्तमपुरुषस्य बहुवचने किं रूपं भवति?

- (d) Write the correct form of the root 'दृश्' in the second person singular number of लृट्लकार.
'दृश्'-धातोः लृट्लकारस्य मध्यमपुरुषैकवचने शुद्धं रूपं लिख्यताम्।

8. Answer the following questions :

2×3=6

निम्नलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत—

- (a) Write the sixth case-ending declension of the word 'विद्यार्थिन्' and the seventh case-ending declension of the word 'राजन्' in all the three numbers.

'विद्यार्थिन्'-शब्दस्य त्रिषु वचनेषु षष्ठ्यन्तं तथा च 'राजन्'-शब्दस्य त्रिषु वचनेषु सप्तम्यन्तं रूपं लिखत।

- (b) Fill in the blanks with correct declension (according to number) :

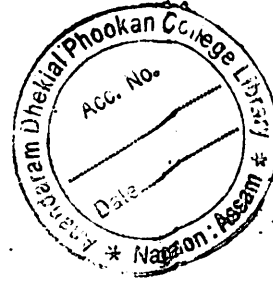
यथोचितं रूपाणि विलिख्य रिक्तस्थानं पूरयत (वचनानुसारम्)—

भवति _____।

तस्याम् _____।

साधोः _____।

पयः _____।

(6)

(c) Write the forms of root 'अस्' in लोट् in all numbers of second person.

'अस्'-धातोः लोट्लकारे मध्यमपुरुषे सर्वेषु वचनेषु रूपाणि लेखनीयानि।

9. Write the forms of either $\sqrt{\text{स्था}}$ in विधिलिङ् in all numbers and all persons or the forms of $\sqrt{\text{प्रच्छ}}$ in लृट् in all numbers and all persons.

'स्था'-धातोः विधिलिङ्लकारे अथवा 'प्रच्छ'-धातोः लृट्लकारे सर्वेषु पुरुषेषु वचनेषु च सर्वेषु रूपाणि लिखत।

5

10. Write any one of the following :

अधोलिखितयोः एकतरस्य उत्तरं प्रदेयम्—

(a) Decline 'किम्' in all विभक्तिस, वचनस and लिङ्गस.

'किम्'-शब्दस्य लिङ्गत्रये, सर्वासु विभक्तिषु, सर्वेषु वचनेषु च रूपाणि लिख्यन्ताम्।

(b) Write the feminine declension of the word 'श्रीमत्' in all विभक्तिस and वचनस.

'श्रीमत्'-शब्दस्य स्त्रीलिङ्गे सर्वेषु वचनेषु सर्वासु च विभक्तिषु रूपाणि लिखत।

24A/300

(Continued)

(7)

UNIT—IV

(Vibhaktiyarthaprakaraṇa and Samāsaprakaraṇa)

(Marks : 25)

11. Answer the following questions : 1×3=3

अधोलिखिताः प्रश्नाः समाधेयाः —

(a) The first word of समास is called _____ and the second _____.

(Fill in the blanks)

समासस्य प्रथमं पदं _____ कथ्यते अपि च द्वितीयं पदं _____ उच्यते।

(रिक्तस्थानं पूरणीयम्)

(b) Write the Sūtra which forms उपसर्जनसंज्ञा.

उपसर्जन-संज्ञा-विधायकं सूत्रं लिख्यताम्।

The words without a gender and those with a definite gender are the examples of _____.

(Fill in the blank)

अलिङ्गा नियतलिङ्गाश्च _____ इत्यस्योदाहरणम्।

(रिक्तस्थानं पूर्यत)

12. Define कर्म and state the विभक्तिस used in कर्मकारक. 2

कर्मणः लक्षणं प्रदाय कर्मकारके प्रयुक्तायाः विभक्तेः उल्लेखः कार्यः।

24A/300

(Turn Over)

13. Explain with examples, any two of the following Sūtras :

10

अधस्तनेषु सोदाहरणं सूत्रद्वयं व्याख्यायताम्—

ध्रुवमपायेऽपादानम्; सप्तम्यधिकरणे च; कर्मणा यमभिप्रेति स सम्प्रदानम्; षष्ठी शेषे।

Or / अथवा

Explain, with examples the following sentence :

अधोलिखितं वाक्यं सोदाहरणं व्याख्यायताम्—

“योग्यता-वीप्सा-पदार्थानतिवृत्ति-सादृश्यानि यथार्थाः।”

14. Expound and name the समासs in any five of the following :

10

अधस्तनेषु पञ्चानां विग्रहवाक्यं समासनाम च लिखत—

प्रत्यर्थम्; उपराजम्; चोरभयम्; पञ्चगवम्; कुपुरुषः;
भूतबलिः; सहरिः; धान्यार्थः; निर्माक्षिकम्।

Or / अथवा

Explain, with examples, any two of the following Sūtras :

अधोलिखितेषु सूत्रद्वयं व्याख्येयम्—

अव्ययीभावश्च; नदीभिश्च; कर्तृकरणे कृता बहुलम्;
तद्धितार्थोत्तरपदसमाहारे च।

***

